

Møte torsdag den 7. februar 2008 kl. 13.38

President: Olav Gunnar Ballo

Dagsorden (nr. 15):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte) (Innst. O. nr. 27 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 11 (2007-2008))
2. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Marit Nybakk. – Andre forslag foreligger ikke, og Marit Nybakk anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

Statsråd Knut Storberget overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplansen.

Sak nr. 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeprosessloven mv. (styrket stilling for fornærmede og etterlatte) (Innst. O. nr. 27 (2007-2008), jf. Ot.prp. nr. 11 (2007-2008))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 65 minutter, og at taletiden fordeles slik: Arbeiderpartiet 20 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Presidenten vil videre foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Thomas Breen (A) [13:40:42] (ordfører for saken): Dette er en gledens dag for alle som har vært opptatt av de fornærmedes og etterlattes rettigheter i straffeprosessen. Jeg har selv hatt mange møter med mennesker som har vært utsatt for alvorlig og krenkende kriminalitet, og det har vært vondt å høre hvordan enkelte av disse har beskrevet den belastningen det har vært å gjennomgå en straffesak hvor de selv har vært offer. Det er derfor gledelig at vi i dag kan gjøre noen viktige og riktige grep for å styrke stillingen for denne gruppe mennesker i straffeprosessen.

Prosessen som har ledet fram til de forslag som foreligger her i dag, startet tilbake i 2001, et arbeid som til slutt ledet til at Fornærmedeutvalget la fram sin innstilling i 2006. Regjeringen har nedfelt i sin regjeringserklæring at man skal jobbe for å styrke stillingen for dem som er ofre for kriminalitet. Forslaget som vi behandler i dag, er et ledd i dette arbeidet. Forslaget vil være en klar forbedring i forhold til dagens system.

En enstemmig komite mener det utvilsomt er slik at fornærmede og etterlatte kan oppleve en straffesak som belastende. Både måten straffesaken gjennomføres på, og resultatet av den kan få følelsesmessige og rettslige konsekvenser som har stor innvirkning på fornærmede og etterlatte. Ved at vi nå styrker de prosessuelle rettigheter for denne gruppen, vil man også få større fokus fra de andre aktørene i straffeprosessen på de fornærmede og etterlatte, som i seg selv vil bidra til en forbedring.

Et annet moment i denne saken er: For å opprettholde legitimiteten til rettsstaten må strafferettssystemet være slik at alle involverte føler seg inkludert i prosessen, og alle involverte må bli møtt med respekt og verdighet. Forslaget vil klart bidra til en forbedring på dette området.

I stikkordsform går forslaget ut på å gi fornærmede og etterlatte styrket rett til informasjon, innsyn, tilstedeværelse, mulighet for kontradiksjon og en utvidet rett til bistandsadvokat.

Komiteen mener at forslaget gir dette, samtidig som man ikke gjør de fornærmede og etterlatte til en formell part i saken. Dette er også et viktig prinsipp for å opprettholde rettssikkerhetsgarantien for den tiltalte.

Jeg har ikke tenkt å gå inn på alle enkelthetene i lovforslaget, men vil kommentere noen av dem. At vi nå får en kraftig styrking av retten til bistandsadvokat, anser jeg som noe av det viktigste i denne saken. At barn under 16 år som blir utsatt for seksuelle handlinger, at ofre for vold i nære relasjoner, kjønnslemlestelse eller menneskehandel nå får en utvidet rett til bistandsadvokat, vil bidra vesentlig til å redusere de belastninger det er å gjennomgå en straffesak. Dette vil også gi god hjelp med hensyn til å ivareta fornærmedes rettigheter, både under etterforskningen og under hovedforhandlingen, samt å fremme eventuelle sivile krav. Det at man har en åpning for en skjønnsmessig vurdering av behovet for bistandsadvokat også i andre sakstyper, gjør at man nå dekker et stort område med bistandsadvokatorordningen.

Det er også en enstemmig komite som stiller seg bak en ordning ved faste bistandsadvokater. Komiteen tror dette vil bidra til å høyne kvaliteten på dette viktige arbeidet og føre til at systemet enklere klarer å forholde seg til de forskjellige parters interesse.

Et annet viktig moment i saken er den retten som nå blir innført, til at fornærmede kan få kostnadsfri konsultasjon med advokat for å vurdere anmeldelse. Det er grunn til å tro at dette vil føre til at flere faktisk anmelder forhold som mange kvier seg for å anmelde i dag, f.eks. voldtektssaker.

Jeg vil også løfte fram en annen problemstilling i lovforslaget. Det gjelder frister og regler når fornærmede er under 18 år. Alle komiteens medlemmer, unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter det framlagte forslaget

på dette området. Allikevel føler jeg behov for å si noe mer om det. Det er slik i dag at man har en frist på 14 dager for å foreta dommeravhør av barn. Komiteen mener at denne fristen er en maksimumsgrense, og at man må tilstrebe å korte ned denne fristen så mye som mulig. Jeg mener dette bør la seg gjøre når man nå får på plass de fem barnehusene som er bestemt igangsatt. Også når det gjelder frister for påtaleavgjørelse, støtter det samme flertallet Regjeringens forslag. Hovedargumentet for dette er at man må ha tid til å sikre en god kvalitet på etterforskningen. Dette er høyt prioritert fra Riksadvokatens side. Man fokuserer altså på dette området. Vi ber allikevel Regjeringen følge nøye med på saksbehandlingstiden i denne type saker og komme tilbake til Stortinget hvis det er en utvikling i negativ retning. Det kan også være behov for å ta en større diskusjon om tidsfrister generelt for å se om det er noe misforhold i de frister som allerede er gitt.

En enstemmig komitee mener også at det framlagte lovforslaget ivaretar Norges internasjonale forpliktelser overfor både fornærmede og tiltalte.

Som presidenten nå har hørt, har jeg fokusert på de områder hvor det er stor enighet i komiteen, og jeg vil avrunde med å si at komiteen er enig i de viktigste spørsmålene ved dette lovforslaget. De forslag som kommer i tillegg fra mindretallet, er i stor grad forslag fra et mindretall i Fornærmedeutvalget, og derfor godt problematisert i proposisjonen. Jeg mener derfor at fokuset i denne saken bør være på de viktige lovendringene som alle er enige om. Jeg tror at vi med dette får et straffesystem som i mye større grad også tar fornærmede og etterlatte på alvor.

Jeg vil med dette anbefale Odelstinget å støtte komiteens tilråding.

Solveig Horne (FrP) [13:46:04]: Fremskrittspartiet er veldig glad for at vi i dag får dette lovforslaget. Endelig får fornærmede og etterlatte en styrket stilling, som vi mener de skulle hatt for lenge siden.

Fremskrittspartiet har flere ganger tatt opp forslag om å styrke rettighetene og ikke minst status for ofrene for alvorlig kriminalitet. Fremskrittspartiet har også fremmet forslag om å opprette et ombud for kriminalitetsofre for å bygge opp en offer- og pårørendeomsorg.

Det er som regel den kriminelle som får den største oppmerksomheten, og vi hører lite til ofrene. Det er sjelden en hører om, eller at noen bryr seg om, hvordan hverdagen til ofrene eller de etterlatte fortoner seg.

Ofta hører vi om at de kriminelle skal ha innhold i soningen, de skal få tilbakefallgaranti, og de skal få den hjelp som trengs for å starte et nytt liv etter soning. La det ikke være noen tvil om at også Fremskrittspartiet er enig i det.

Men, hvem er der for å se til at ofrene og de etterlatte har en verdifull hverdag, og et liv som gjør at det er lettere å bære belastningen og sorgen? Vi må ikke glemme at det å bli en kriminell er noe en velger selv, å bli et offer er noe en ikke velger. Derfor – selv om Fremskrittspartiet i denne saken ønsker å gå litt lenger enn Regjeringen – vil jeg gi honnør til Regjeringen for et stort skritt i riktig retning. Det er veldig bra.

Under behandlingen av denne saken har vi fått mange henvendelser. En av de mailene som jeg har tatt fram og lest flere ganger, er fra et foreldrepar som mistet sin datter som ble skutt og drept av sin kjæreste. Deres møte med aktor, som ikke kondolerte, og en dommer som konsekvent omtalte deres datter med feil navn, er til ettertanke, og slike tilfeller gjør at ofre og etterlatte lett mister respekt for det norske rettssystemet.

Fornærmedes interesser omfatter å bli behandlet med respekt og med verdighet, det handler om å få informasjon, om å bli hørt og ikke minst om å få delta i prosessen.

Jeg kunne brukt hele innlegget mitt til å snakke om alle de gode tiltakene som nå blir iverksatt, og som Fremskrittspartiet stiller seg fullt og helt bak, slik som:

- sikring av fornærmedes informasjon
- viktige tiltak når det gjelder forberedelser og gjennomføring av en rettssak
- utvidelse av bistandsadvokatorordningen til også å gjelde familievold og overgrep
- ordning med fast bistandsadvokat

Jeg vil også skryte av det arbeidet som Fornærmedeutvalget har utført, som har resultert i denne lovendringen.

Som man sikkert har lest, har Fremskrittspartiet en del nye forslag. Jeg må si jeg synes det er synd at ikke flere støtter dem, og jeg skal prøve å argumentere så godt jeg kan, slik at noen kanskje kan snu. Det er ingen skam å snu, og det er ennå tid til det!

Offeret for en kriminell handling, i mange tilfeller barn, er den svakeste part i mange saker. Det er heldigvis ikke ofte et barn omkommer som følge av en straffbar handling, og at barnets nærmeste er siktet i saken.

Vi kunne senest i går lese om en ettåring som ligger kritisk skadet på sykehus, og foreldrene er mistenkt i saken. La oss for all del håpe at dette går godt. Det jeg vil fram til, er: Hvem ivaretar barnets interesser i en sak der foreldrene er involvert i ugjerningen? Fremskrittspartiet synes det er på tide å gi disse sakene økt status og vil derfor foreslå at det oppnevnes bistandsadvokat for barn når siktede er en av barnets nærmeste.

Vi vet at ventetiden fra en sak anmeldes til et dommeravhør gjennomføres er vanskelig for mange. Det er spesielt viktig at barn blir avhørt så fort som mulig. Derfor mener vi at en frist på to uker er altfor lang. Når vi i tillegg vet at denne fristen sjelden overholdes, er dette uholdbart. Fremskrittspartiet mener det er altfor passivt av flertallet i komiteen å ikke ville gå inn for å innføre en frist på én uke. Å bare ville følge utviklingen og så komme tilbake til saken hvis det ikke blir bedring, er ikke godt nok. Det er i dag vi har anledning til å vise at vi virkelig tar dette på alvor.

En del av forbedringspotensialet for denne loven er akkurat frister. Det minste må være å likestille frister for den mistenkte og for den fornærmede. Vi vet at ventetiden er en betydelig påkjenning for et barn og for pårørende, og at det er viktig å få lagt saken bak seg så fort som mulig. Ja, til og med Europarådets konvensjon om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og misbruk pålegger partene å se til at etterforskning og straffefølgelse av slike saker må prioriteres, og da er det ikke for mye forlangt

å forvente samme frister for offeret som for mistenkte. Derfor fremmer Fremskrittspartiet forslag om at tilsvarende frister må gjelde for den fornærmede som for den mistenkte.

Så har vi også et annet forslag som Fremskrittspartiet synes er veldig viktig med hensyn til å styrke rettighetene til fornærmede og etterlatte, og det er klageretten. Fornærmede og etterlatte har i dag klagerett når det gjelder vedtak om henleggelse, påtaleunntatelse, utferdigelse av forelegg og utferdigelse av tiltalebeslutninger. Likevel mener Fremskrittspartiet at det er viktig å påpeke, og at det uttrykkelig framgår, at fornærmede og etterlatte har rett til å klage over påtalemyndighetenes avgjørelse.

En annen sak gjelder informasjon om avgjørelser i straffegjennomføringen. Fremskrittspartiet mener det er viktig for de fornærmede og etterlatte å bli informert hvis den domfelte får soningsutsettelse. Dette har å gjøre med å vise respekt for de fornærmede og de etterlatte, slik jeg ser det.

Jeg vil igjen få lov til å gi honnør til Regjeringen for å ha kommet med denne saken. Fremskrittspartiet er opptatt av å styrke offerets stilling i rettsystemet, og det viser Regjeringen med denne saken også er.

Likevel er det i en slik sak ikke til å unngå å nevne økonomi. Det er ofte så lett i denne salen å vedta lover og forslag, men så følger det ofte ikke nok penger og ressurser med, slik at loven kan gjennomføres godt nok. De viktigste forslagene er styrking av bistandsadvokatordningen, som vil medføre økte advokatutgifter, og forslagene om styrkede informasjonsrettigheter og rett til møte med aktor, som vil medføre økte arbeidsoppgaver for politi og påtalemyndighet. Også rett til kostnadsfri samtale med advokat før anmeldelse og godtgjørelse for tilstedeværelse under hovedforhandlingene vil medføre økte kostnader.

Jeg vil derfor komme med et hjertesukk: Dette må bli fulgt opp i budsjettssammenheng, hvis ikke vedtar vi en lov her i dag som ikke kommer til å fungere tilfredsstillende.

Jeg vil til slutt få ta opp mindretallsforslagene i innstillingen. Fremskrittspartiet vil også varsle at vi kommer til å støtte Høyres forslag.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Elisabeth Aspaker (H) [13:53:25]: La meg aller først takke saksordføreren for en ryddig og god gjennomgang av selve saken.

Gjennom de siste 15 år er det vedtatt en rekke lovendringer og tiltak for å bedre kriminalitetsofrenes situasjon. Særlig ofre for vold og seksuallovbrudd har vi forsøkt å hjelpe med konkrete tiltak. Det oppleves som svært viktig for dem som blir rammet. Det å bli møtt med respekt og verdighet hos politiet og andre hjelpeinstanser i en vanskelig situasjon mener jeg bør være en selvfølge i dag.

Dagen i dag er en ny milepæl for fornærmede og etterlatte i Norge.

Det siste fem-ti årene er det også generelt sett reist spørsmål om både fornærmedes og etterlattes straffeprosessuelle stilling i norsk rett. Det kan være lett å glemme den fornærmede når staten skal ivareta sitt behov og få

den skyldige straffet. Vi har heldigvis tradisjonelt sett hatt sterkt i fokus siktedes rettigheter og nødvendigheten av en rettferdig rettergang. Dette har blitt ytterligere forsterket etter at Norge for 15 år siden ble mer oppmerksom på våre forpliktelser etter Den europeiske menneskerettskonvensjon og erkjennelsen av at avgjørelsene i Strasbourg mer og mer ble bindende også for norsk rett. Men konvensjonen har den siktede i fokus, ikke den fornærmede. Hadde konvensjonen vært skrevet i dag, ville den åpenbart også handlet mer om fornærmedes rettigheter. Det er jeg ganske overbevist om.

Det er et tankekors at ikke fornærmedes rettigheter er sterkere ivaretatt innenfor menneskerettighetsbegrepet. Det er derfor på det rene at det i dag er et misforhold mellom hvordan ofrenes og fornærmedes interesser har vært ivaretatt sammenliknet med den tiltalte. Mange fornærmede og etterlatte har gitt uttrykk for at møtet med rettsvesenet kan oppfattes som en tung tilleggsbelastning, og man kvier seg for den prosessen man må gjennomgå. Fornærmede og etterlatte har etterlyst både bedre informasjon og muligheten til å bidra med opplysninger.

Fornærmedeutvalget har gjort et meget prisverdig arbeid når de har vurdert den fornærmedes rolle i et bredt og helhetlig perspektiv. Utvalget har kommet med en rekke gode forslag, som Stortinget i all hovedsak gir sin tilslutning til her i dag. Høyre er fornøyd med de endringer som foreslås, men ønsker å sette i verk enda flere tiltak for å sikre at også de menneskelige sidene utenfor rettssalen blir ivaretatt overfor fornærmede og etterlatte.

Under Bondevik II-regjeringen ble det i samarbeid med Trondheim kommune, Sør-Trøndelag politidistrikt og Trøndelag statsadvokatembete etablert et treårig prøveprosjekt med Støttesenter for fornærmede i straffesaker, samlokalisert med politihuset i Trondheim. Senteret tilbyr støttesamtaler, praktisk hjelp, foreldre- og pårørendestøtte, rettergangsstøtte og rådgivning. De evalueringene som senere er foretatt, viser at prosjektet har vært en ubetinget suksess. Støttesenterets funksjon kan beskrives slik: Støttesenteret er tilgjengelig for offeret tidlig i prosessen når krenkelsen ofte oppleves størst og hjelpen trengs mest. Under selve straffeprosessen bidrar støttesenteret med informasjon og forberedelse til selve rettsaken. På den måten settes offeret bedre i stand til å takle den prosessen man skal gjennom. Det er ikke vanskelig å forstå at en slik oppfølging fra støttesenteret skaper trygghet i en situasjon som ellers virker svært fremmedgjørende for mange.

Erfaringene fra Trondheim er entydig positive, og Høyre mener derfor vi må ta lærdom av det prosjektet. Tiden er inne til å bygge opp et bedre apparat i tilknytning til offeret som møter retts-, påtale- og myndighetsapparatet. Vi ønsker at et slikt tilbud skal være landsdekkende. Høyre foreslo derfor å bevilge 5 mill. kr til dette tiltaket i sitt alternative budsjett for 2008. Vi er skuffet over at Regjeringen ikke støttet dette på det tidspunktet, men regjeringspartiene har jo i dag muligheten til å snu ved å stemme for det forslaget som Høyre fremmer under debatten her i dag.

Fra Høyres side har vi også nå merket oss at Voldtekstutvalget i sin nylig fremlagte innstilling har vært opptatt av å styrke rådgivningsapparatet for å sikre at voldtektsofre

kan gis langt bedre oppfølging og støtte enn tilfellet er i dag. Det er i så måte en ekstra begrunnelse for at man nå skal etablere denne type støttesenter og gi enda mer bistand til fornærmede og etterlatte.

Høyre mener også det er viktig å legge til rette for at fornærmede og etterlatte i størst mulig grad kan skjermes fra å møte den som har begått den kriminelle handlingen. Vi må huske at det kan være snakk om svært alvorlig kriminalitet og krenkelser som kan forfølge fornærmede og etterlatte hele livet.

Etter Høyres syn vil det kunne være av stor betydning for fornærmede og etterlatte at de blir varslet om avgjørelser under soning, f.eks. om tidspunkt for permisjon eller straffeavbrudd, og tidspunkt for løslatelse etter endt soning.

Høyre støtter derfor Fornærmedeutvalgets forslag om at varslingsplikten utvides til å gjelde alle avgjørelser som innebærer at domfelte kan påtreffes utenfor fengselet uten følge, samt at det må varsles ved eventuell rømming. I helt spesielle tilfeller bør det også kunne åpnes for varsel om fremstilling med følge.

Helheten i det fremlagte lovforslaget er god, men Høyre er i likhet med Fremskrittspartiet opptatt at det har oppstått et hull i loven når det gjelder rett til advokatbistand. Høyre mener bistandsadvokatorordningen må utvides til også å omfatte saker der barn dør som følge av straffbare handlinger der en eller flere i nær familie er siktet i saken. Dette er viktig for å ivareta disse barnas rettssikkerhet. Uten bistandsadvokat er det vanskelig å se hvem som kan ivareta det døde barnets interesser.

Det er gode grunner for at saker med unge lovbytere gis prioritet for at reaksjon skal komme raskt, og for å forebygge at det innledes en mer omfattende kriminell karriere. Derimot vil Høyre advare sterkt mot forslag som setter tidsfrist for påtaleavgjørelser der fornærmede er under 18 år, og mener det er en reell fare for at kvaliteten på etterforskningen vil bli skadelidende om det innføres relativt korte tidsfrister, slik Fremskrittspartiet nå foreslår. Det er ikke mulig å forstå hvordan en slik tidsfrist kan være i offerets eller fornærmedes interesse. La meg bruke to eksempler: Baneheia-saken og Lommemann-saken. Jeg kan ikke forstå annet enn at hensynet til å oppklare disse sakene på en tilfredsstillende måte må være i både fornærmedes og samfunnets interesse. Det er helt umulig å skjønne at det i saker som f.eks. Lommemann-saken, der det kan være snakk om over 100 fornærmede som var under 18 år på handlingstidspunktet, skal være fornuftig å presse fram en påtaleavgjørelse innen seks uker. Etter Høyres syn vil dette tvert imot innebære en klar svekkelse av rettssikkerheten til de mange ofrene. Det er altså ikke mulig å forstå hvordan man kan fremlegge et slikt forslag og mene at dette skal være en styrking av fornærmedes stilling.

Jeg vil med dette ta opp de to forslagene fra Høyre som er omdelt i salen i dag.

Presidenten: Representanten Elisabeth Aspaker har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Akhtar Chaudhry (SV) [14:00:37]: Dette er en gledens dag for ofre i rettsaker. Alle som har jobbet for og

ønsket at ofre skulle få sin rettmessige plass i sin egen sak, er kommet i mål. Ett av områdene som styrkes i herværende sak, er at ofrene, dvs. fornærmede og etterlatte, fra nå av skal få komme med sin versjon av hendelsene og uttale seg før tiltalte forklarer seg. Det å sørge for trygghet i samfunnet er et velferdsspørsmål og et stort offentlig ansvar.

Ofre for alvorlig kriminalitet, og særlig voldskriminalitet, skal sikres bedre oppfølging enn i dag. Skal vi få til det, må vi handle på flere områder. Ett av områdene er å styrke stillingen til fornærmede og etterlatte i straffeprosessen. Dagens endringer i straffeprosessloven vil styrke fornærmedes og etterlattes rettigheter.

Mange fornærmede og etterlatte har etterlyst bedre informasjon og mulighet for å kunne bidra med opplysninger. Det er derfor bra at retten til informasjon og innsyn styrkes på alle stadier i saken. Fornærmede som har bistandsadvokat, og enkelte etterlatte skal holdes løpende orientert om sakens utvikling. Når det gjelder andre fornærmede, skal det informeres ved behov.

Fornærmede og etterlatte får med denne lovendringen rett til å være til stede i alle rettsmøter, også når møtene går for lukkede dører. De skal også ha rett til å være til stede under hele hovedforhandlingen, uavhengig av tidspunkt for egen forklaring. Videre blir fornærmedes rettigheter styrket ved at de med bistandsadvokat har rett til å stille spørsmål til tiltalte, til vitner og til sakkyndige under hovedforhandlingene og til å kommentere bevisførselen underveis. Fornærmede vil også ha rett til en sluttbemerkning før saken tas opp til doms.

Et annet viktig område for styrking av fornærmedes og etterlattes rettigheter er utvidet rett til bistandsadvokat. SV er glad for at bistandsadvokatorordningen skal utvides til å omfatte flere sakstyper, som seksuell handling med barn under 16 år, vold i nære relasjoner, menneskehandel, utnyttning til tigging, kjønnslemlestelse og alle saker der det er grunn til å tro at fornærmede får betydelig skade på legeme eller helbred. I tillegg utvider vi ordningen med rett til en kostnadsfri konsultasjon med advokat for å vurdere anmeldelse. Dette er viktig, og jeg har lyst til å berømme justisministeren og Regjeringen for et godt stykke arbeid.

Alvorlige voldshandlinger er noen av de mest traumatiske krenkelser et menneske kan utsettes for, og fører ofte til omfattende helseskader. Det er ikke uvanlig å oppleve det slik at både liv, helse og personlig integritet er alvorlig truet. Voldtektsutvalget la fram sin utredning for to uker siden. Av denne framgår det at i 2006 ble det anmeldt 974 voldtekter og voldtektsforsøk, som gir en anmeldelseshyppighet på mellom 6 og 12 pst. Av 100 personer som anmelder voldtekt, opplever over 80 at saken blir henlagt. Alle lover og regler som bidrar til å styrke fornærmedes stilling – i dette tilfellet i rettsprosessen – er noe vi alle er forpliktet til å slutte opp om. Disse lovendringene er et bidrag her.

Avslutningsvis vil jeg presisere at det å styrke fornærmedes og etterlattes rettigheter ikke endrer noe i forhold til straffens formål. Det blir ingen svekkelse av tiltaltes rettssikkerhet. Mange fornærmede og etterlatte har gitt uttrykk for at møtet med rettssystemet oppfattes som en tung tilleggsbelastning. De nye, styrkede rettigheter er ment å rette opp dette.

Trond Lode (Sp) [14:05:23]: Senterpartiet har alltid forsvart enkeltmenneskets rettar overfor forskjellige maktapparat. Difor er det svært gledeleg at vi no får endringar i straffeprosesslova som kjem ei svært sårbar gruppe i møte, nemleg fornærma og etterlatne i straffesaker.

Endringane i straffeprosesslova er ein viktig del av å oppfylle det Soria Moria-erklæringa seier om å styrkja stillinga til offer for alvorleg kriminalitet. Det er ikkje vanskeleg å tenkja seg kor urettferdig det kan opplevast å verta oversett og tilsidesett i ei sak som faktisk i stor grad handlar om ein sjølv. Ein har allereie opplevd stor urett, og då er det viktig at ein ikkje skal oppleve det på nytt i møtet med rettssystemet. Difor er det på høg tid at vi no skal sjå grunnleggjande annleis på offer og etterlatne sine rettar i rettsprosessen enn vi har gjort fram til no.

For Senterpartiet er det viktig at denne lovendringa ikkje svekkjer den tiltalte sin rett til ein rettferdig rettgang. Dette omsynet meiner vi er godt teke vare på i framlegget.

I innstillinga vert det føreslege å utvida bistandsadvokatordninga til m.a. å gjelda fornærma i saker om vald i nære relasjonar og offer for kjønnslemlesting. Dette er menneske i ein svært sårbar og vanskeleg situasjon, og det å ha tryggleiken i ein profesjonell som kjenner systemet, og som ein kan venda seg til med dei problema og spørsmåla ein har, vil vera av stor betydning.

Den gjeldande straffeprosesslova inneheld ikkje noko eige kapittel om dei fornærma og etterlatne sin plass i straffeprosessen. Dette syner at det var på høg tid med forandring. Etter Senterpartiet si meining er det heilt sentralt at fornærma og etterlatne no får ein synleg og sjølvsagd plass i lova. Det er viktig for straffeprosessen, og ikkje minst er det symbolsk viktig.

Eit av dei viktigaste momenta i innstillinga er at ein anerkjenner det store informasjonsbehovet offeret og etterlatne har. Å ikkje vita kva som skjer, kan bidra til mykje uro og bekymring, som ein kan unngå ved informasjon. Den utvida retten til å vera til stades i rettsmøte vil ha stor betydning for mange.

Senterpartiet er glad for at Regjeringa ser stillinga for offer og etterlatne i eit breitt perspektiv. Forslaga til endringar i straffeprosesslova er ein del av dette breie perspektivet.

Regjeringa sin handlingsplan mot vald i nære relasjonar blir ein svært viktig del av dette biletet. Det same gjeld den nyleg endra valdsoffererstatningslova, som gjev fleire rett til erstatning.

Senterpartiet er svært glad for at vi no innfører ein ny tenkemåte om rettane til offer og etterlatne, og at dei på den måten får sin rettmessige plass i straffeprosessen.

Hans Olav Syversen (KrF) [14:08:50]: Fra Kristelig Folkepartis side er det ikke noe behov for å gi en veldig uttømmende redegjørelse for vårt syn, for det gjorde saksordføreren, som representerer en nesten enstemmig komite, på en veldig god måte – mindretallsforslagene er noen små unntak fra hele innstillingen. Så jeg skal begrense meg til å summere opp det jeg synes er viktigst i proposisjonen.

Det er først og fremst å gi uttrykk for også lovmessig hvilke legitime interesser fornærmede og etterlatte har i

straffesaker. Det er utvetydig slått fast gjennom de endringer som vi kommer til å vedta senere i dag. Videre synes jeg det er viktig at det er enstemmighet om å avgrense dette mot det som det har vært tatt til orde for fra enkelte hold, nemlig å gi fornærmede og etterlatte formell status som part. Det er jeg også veldig glad for. Her mener jeg innstillingen balanserer viktige prinsipper innenfor straffetretten og det straffeprosessuelle på en god måte. Det er av betydning at det skjer med et enstemmig vedtak.

Jeg er i likhet med saksordfører og flere andre enig i at den betydelige styrkingen av bistandsadvokatordningen konkret vil være noe av det viktigste som saken vil gi seg utslag i når vi har gjort våre vedtak – også det at forslaget åpner for en skjønnsmessig vurdering av behovet for bistandsadvokat i andre sakstyper enn det som er særskilt nevnt, dersom det foreligger særlige behov. Jeg er litt spent på hvordan det vil bli benyttet.

Det komiteen understreker når det gjelder faste bistandsadvokater, tror jeg vil gi en kompetanse og erfaring som kommer de fornærmede og etterlatte til nytte i den ofte vanskelige prosess det er å gjennomgå en retts sak av denne typen.

Med disse bemerkningene slutter vi oss til innstillingen, og vi slutter oss også til forslaget som Fremskrittspartiet og Høyre har fremmet i fellesskap.

Odd Einar Dørum (V) [14:12:12]: Det er gledelig at en prosess som i grunnen har hatt turbulente faser, kan landes på den måten den har gjort – for det første gjennom den utredningen som startet med Robberstad-utvalget, deretter gjennom det nye fornærmedeutvalget, som kom med en enstemmig innstilling, som i seg selv betydde at alle som satt i utvalget, var villige til å samle seg om viktige prinsipper. Det var ikke gitt i utgangspunktet, når vi vet hvem som var representert i utvalget, at det måtte bli slik, men det ble slik. Deretter er det svært viktig at man har kommet så bredt og solid ut som man har gjort fra komiteens side.

Venstre er villig til å gå langt i å gi praktiske rettigheter til fornærmede og etterlatte, men ikke slik at vi bryter de grunnleggende rettsforhold om hvem som er parter i en straffesak. Det vil vi ikke eksperimentere med. Men bortenfor det er det mye som kan gjøres. Det har skjedd mye, og det skjer mye også med denne saken.

Jeg skal ikke gå inn på mange av forholdene, men et forhold som er påpekt av flere, er at bistandsadvokatordningen styrkes. Det må også bety at statusen i det å være bistandsadvokat styrkes. Når man har fulgt samfunnsdebatten, er det ingen tvil om at mange bistandsadvokater har kommet med vitnemål om at de ikke føler seg sterkt verdsett. Det Stortinget nå gjør, er nettopp å styrke den rollen i vårt rettsvesen.

Venstre støtter Fremskrittspartiet og Høyres tilleggsforslag, fordi vi føler at det på mange måter går inn i det som startet mye av debatten om partsstatus, for det var egentlig de helt spesielle omstendighetene rundt Baneheia-saken som på mange måter spisset til debatten. Så stoppet ikke debatten der. Det ble en alminnelig debatt om hvordan fornærmede og etterlatte kunne sikres. Jeg synes for min del det er ganske viktig at representanten for Stine Sofie-

stiftelsen som satt i fornærmedeutvalget, har vært med på den innstillingen som ligger til grunn for proposisjonen fra Regjeringen til Stortinget, og som ligger til grunn for komiteinnstillingen.

Når det gjelder forhold rundt dette sakskomplekset, har flere vært inne på styrking av voldsoffererstatningsordningen, som er viktig. Den brede viljen til å satse på tiltak mot vold i nære relasjoner er også svært viktig.

Avslutningsvis vil jeg fra denne talerstolen benytte sjansen til å trekke fram det arbeid som har vært gjort i forbindelse med det nedsatte voldtekstutvalget. Jeg har merket meg justisministerens positive tilslutning. Jeg har også merket meg at etter at den utredningen kom, var det mange ytringer til å begynne med, men så ble det helt stille.

Fra denne talerstol vil jeg på vegne av Venstre aktivt si – bare så det nå er registrert – at jeg støtter de grep som er foreslått i den utredningen, om også å se på hvordan politiets arbeid skal organiseres. Jeg synes det er viktig å si det, fordi jeg tror at de grepene som er foreslått, vil være med på å sørge for at fornærmede på en måte føler seg ivaretatt så godt som det lar seg gjøre når en sak er vanskelig. Jeg velger denne anledningen til å si det, for det er et tema som naturlig vil komme som etterfølger av saken i dag, akkurat som saken i dag har hatt foregående saker som bl.a. har gitt etterlate rett til å kunne møte i retten og få godtgjørelse for det, rett til å få fri osv. – en rekke praktiske ordninger som var den første oppfølgingen av Robberstad-utvalget, og så har vi da fått den andre i dag.

Med disse merknadene synes Venstre det er svært positivt at komiteen har landet der den har.

Jeg har en avslutningsmerknad. Til Fremskrittspartiets forslag, og spesielt ett av forslagene, hvor man nærmest skal endre partsforholdet i rettsprosessen, vil jeg bare si at her går man inn på så grunnleggende endringer i forhold til den rettsstat som Venstre ønsker å kjenne seg igjen i, at jeg velger å markere det her og nå. Det at vi skal få en slags prosess hvor fornærmede på en måte kommer inn istedenfor samfunnets oppgjør med det som er rett eller galt, og rettens avveining av rett eller galt, kan vi ikke akseptere. Men alle de andre grepene som går ut på å gi fornærmede og etterlatte synlighet i landskapet rundt prosessen, og som er foreslått i denne innstillingen, støtter vi selvfølgelig. Vi støtter også det praktiske arbeidet som vi kjenner fra mange steder i Norge, om å ta imot fornærmede og andre som sliter med virkninger etter kriminalitet, på en skikkelig måte. Men det vet jeg at man vil komme tilbake til ved en annen anledning.

Venstre er glad for denne innstillingen. Vi er glad for den bredde og den soliditet som ligger bak den, og for at den er tuftet på og holder fast på de grunnleggende rettsprinsippene i en rettsstat, og så gir man offer og etterlatte en ny sjanse til å bli synlig der det er riktig at de skal være synlig, uten å bryte rettsstatens grunnleggende prinsipper.

Statsråd Knut Storberget [14:17:18]: Jeg er glad for at justiskomiteen har gitt full støtte til Regjeringas forslag om å styrke fornærmedes og etterlattes rettigheter under behandlingen av en straffesak. Jeg lyttet med interesse til de betraktninger av mer prinsipiell art som også har kommet

fram i forhold til partsforholdet i en straffesak. Jeg tror det er særdeles viktig, det vi nå hørte både fra representanten Dørum og fra representanten Syversen.

Jeg mener det er helt avgjørende at et så viktig arbeid som er gjort gjennom mange år, kan landes i Odelstinget på denne måten, at vi står sammen og markerer med bred enstemmighet rundt disse forslagene – dog med noen tilleggforslag – at dette ønsker vi skal bli god politikk for de fornærmede, for nå er penger på plass, nå er lovhjemler på plass. Nå er det om å gjøre å få tatt det i bruk.

Jeg håper derfor at forslaget bidrar til at de som er utsatt for straffbare handlinger, føler seg tatt mer på alvor og møtt med verdighet og respekt i straffesystemet, for dessverre har ikke alle følt det slik. Mange har følt seg som en fremmed gjest i sin egen sak. De føler skuffelse over sitt møte med saken, partene og rettsvesenet. Flere har fortalt at de har følt seg utestengt fra straffesaken og behandlet som uvedkommende, som om straffesaken ikke angår dem, eller at de ikke har noe å bidra med, samtidig som straffesaken gjelder en handling som de selv har vært utsatt for, og som de selv mener de er en av de mest sentrale deler av.

Det er ikke vanskelig å forstå at flere har opplevd dette som uforståelig eller urettferdig.

Etter den tradisjonelle læren er straffesaken et anliggende mellom staten og den tiltalte. Men straffesaken angår ikke bare staten eller den tiltalte. Den angår også ofrene på det sterkeste. Den handler om noe som har skjedd dem, om deres liv. De har kanskje opplevd det verste som har hendt dem, og de kan ha opplevd vold fra en de har stolt på, ha blitt voldtatt eller ha mistet en de er glad i. De står midt i det. De lever med konsekvensene av denne handlingen som har trengt seg inn i livene deres. Det er klart at de har interesse av å kunne følge straffesaken så tett som mulig, å kunne få opplysninger og å kunne bidra med informasjon. Det er klart at de ønsker å kunne delta i en prosess som angår dem sjøl så sterkt.

Det er liten tvil om at tida er inne for et systemskifte.

På flere andre rettsområder er det at man er berørt av en avgjørelse eller prosess, ansett som grunn til at man bør ha rett til informasjon og mulighet for å påvirke behandlingen. Skal naboen bygge på huset sitt, har man rett til å bli varslet og uttale seg. Det er på høy tid at dette gjøres gjeldende også for straffesaker.

Styrking av fornærmedes og etterlattes rettigheter i straffesaker er sentralt for å opprettholde tilliten til rettsystemet. I mange saker kan også mer aktiv deltakelse fra fornærmede og etterlatte bidra til at straffesaken blir oppklart eller faktisk bedre opplyst.

Med disse forslagene vil man få en vesentlig styrking av disse rettighetene. Jeg har lyst til å nevne noen av dem.

Det er viktig at vi nå får en utvidelse av retten til bistandsadvokat – bistandsadvokaten er en nøkkelperson – til både å omfatte saker som gjelder seksuell handling med barn under 16 år, menneskehandel, vold i nære relasjoner, kjønnslemlestelse og saker om besøksforbud på grunnlag av mulig overtredelse av straffebestemmelsen om vold i nære relasjoner. Et av problemene med disse sakene har jo vært at folk som har vært utsatt for disse handlingene, ikke

har turt, ikke har maktet, ikke har orket å komme i kontakt med eller gå til politiet og rapportere om den hendelsen som de har vært utsatt for. Bistandsadvokatretten kan gjøre det lettere å få råd og veiledning, ikke bare om det å gå til politiet, men kanskje også å finne andre spor for å komme seg ut av en uholdbar situasjon.

Det er også viktig for oss at man nå får en rett til samtale med advokat før anmeldelse inngis, nettopp for å sikre at man i flere saker faktisk får anmeldelse.

Styrket rett til informasjon og innsyn på etterforskningsstadiet er også avgjørende. Mange av ofrene rapporterer nettopp om behovet for å få informasjon om hva som skjer. Vi har en overdreven tro på at det er straffens lengde og reaksjonene i enden av saken som teller. Mange av ofrene rapporterer nærmest om det motsatte. Hadde man bare blitt informert, forklart hva som var bakgrunnen for de avgjørelser som ble tatt, hadde de også vært lettere å leve med.

Utvidet rett til å være til stede i rettsmøter er helt avgjørende, nettopp for å få den viktige informasjonen som gis i rettsmøtene. Den lovfestede retten fornærmede og etterlatte skal ha til å være til stede under alle rettsmøter, også de som går for lukkede dører, er i så måte viktig. Dette er også forslag som er fulgt opp i budsjettforslaget for 2008, hvor det ble bevilget midler bl.a. for å sikre utvalgte fornærmede og etterlatte økonomisk mulighet til å være til stede under hovedforhandlingen, dvs. erstatning for tapte inntekter og reisegodtgjørelse etter statens sats.

Det er avgjort viktig at man nå også sikrer en bedre kontakt med politi og påtalemyndighet. Dette er fulgt opp i budsjettet for 2008, ved at det her faktisk også er bevilget midler for å sikre en rett for utvalgte fornærmede og etterlatte til en kontaktperson i politiet og til et møte med aktor før hovedforhandlingen. Jeg er glad for at Stortinget sluttet seg til budsjettforslaget.

De styrkede rettighetene vi nå får for barn, er helt avgjørende og henger sammen med hele den satsingen Regjeringa har bl.a. med å etablere barnehusene. Vi har åpnet to barnehus i løpet av det siste halve året, og vi har intensjoner om å åpne tre til i løpet av inneværende budsjettår. Det er bevilget penger til dette.

Vi hever aldersgrensen for bruk av dommeravhør fra 14 til 16 år, og dessuten foreslår Regjeringa at barn under 12 år skal slippe å måtte ta stilling til om de ønsker å forklare seg eller ikke mot en nærstående siktet. Regelen om fritak for vitneplikt på grunn av nært slektskap med siktede skal altså ikke gjelde for barn under 12 år.

Dessuten mener vi forslaget styrker rettighetene ved forberedelse til hovedforhandlingen. De som har bistandsadvokat, er foreslått gitt en rett til å foreslå supplerende bevisførsel om straffekravet. Det er også foreslått at retten til dokumentinnsyn utvides til også å omfatte etterlatte i lovbestemt rekkefølge. Videre foreslås det å oppheve regelen om at dokumentinnsyn kan nektes dersom det kan volde skade eller medføre fare for sakens behandling ved retten.

Jeg vil også nevne at det under hovedforhandlingen er en betydelig styrking av fornærmedes rettigheter ved at de gis rett til å være til stede og i hovedsak forklare seg før tiltal-

te. De som har bistandsadvokat, får også flere prosessuelle rettigheter.

Så er det grunn til å peke på at det også etter hovedforhandlingen blir en styrking av rettighetene. Når dom har falt, skal retten underrette fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat om domsresultatet. Ja, det er nesten påfallende at vi i dag vedtar dette – noe som de fleste av oss oppfatter som en selvfølge for dem som er involvert i denne typen saker. Det er på høy tid!

Når det gjelder tilståelsesdommene – der ser jeg Fremskrittspartiet har noen tilleggsforslag – blir det i hvert fall slik at fornærmede med bistandsadvokat gis rett til underretning om påtalemyndighetens begjæring, klagerett over siktelsens innhold og varsel om rettsmøtet.

Når det gjelder straffegjennomføringen, når vi kommer på tampen av strafferettskjeden, er det nylig vedtatt utvidelser i reglene om varsling til fornærmede og etterlatte om avgjørelser under straffegjennomføringen. Vi foreslår ikke nå noen realitetsendring i disse reglene. Derimot foreslås det innført en samlebestemmelse i straffegjennomføringsloven som viser til lovens regler om varsling. Også når det gjelder gjenåpning og sivile krav foreslås det endringer.

Ofrenes interesser er imidlertid ikke begrenset til å gjelde gjennomføringen av en eventuell straffesak. Regjeringa ønsker å sikre bedre oppfølging av ofre for alvorlig kriminalitet også på andre områder. Jeg finner grunn til å understreke det. Straffesakssporet er for mange et viktig spor, men det er ikke avgjørende for å komme seg videre i livet for mange. Mange sier at det kanskje er på andre områder de ønsker seg oppfølging og bistand. Vår satsing på barnehus, krisesentre og også det vi har gjort når det gjelder voldsoffererstatningen nylig, er nettopp gjort for å kunne gi bedre støtte og hjelp i det livet som skal leves etter at saken er blitt rettskraftig avgjort.

Jeg vil også si at det regjeringsoppnevnte Voldtektsutvalget, som nylig har avgitt sin utredning med forslag til tiltak for å bedre situasjonen for kvinner og menn som er utsatt for voldtekt og annen seksualisert vold, gir oss mange gode innspill om ytterligere satsing på dette feltet. Regjeringa er opptatt av å styrke dette feltet fortsatt. Vi fokuserer sterkt på det. Jeg mener at det skal være sentralt i Justisdepartementets arbeid i framtida. I så måte skaper dagens debatt og dagens forslag til endringer et godt grunnlag for ytterligere satsing for dem som trenger det aller mest.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [14:27:36]: Veldig mange av disse forslagene i innstillingen kommer mindreårige til gode. Vi vet at justisministeren er veldig opptatt av å styrke rettighetene til barn.

Derfor blir mitt spørsmål til justisministeren: Hvorfor er ikke statsråden villig til å gi et barn som er omkommet, rett til bistandsadvokat der enten foreldrene eller dets nærmeste er siktet i saken?

Statsråd Knut Storberget [14:28:01]: Det er helt riktig at det er veldig sentralt for Regjeringa å styrke barns rettigheter. Dette som nå trekkes fram, er noen av de mest

tragiske sakene vi står overfor, og det er noen av de vanskeligste sakene vi står overfor etterforskningsmessig. Det er også vanskelig for politi og påtalemyndighet å kunne gå aktivt inn i slike saker. Her må man velge sine tiltak med stor omtanke.

Det som er maktpåliggende for Regjeringa i disse sakene, er at vi blir bedre til å etterforske disse sakene. Der har vi helt klart falt ned på at det å gi bistandsadvokat til et omkommet barn ikke er det beste for å skape bedre etterforskning i disse sakene. Da har vi mer tro på de to tiltakene vi har valgt å sette i verk når det gjelder dette: Vi skal å ha dødsstedsundersøkelser i slike saker, hvor helsemyndighetene og politiet kommer raskere inn for å avdekke hva som faktisk har skjedd. Vi mener også det er helt avgjørende at vi nå får rask etablering av de teamene ute i politidistriktene som skal håndtere denne typen saker.

Elisabeth Aspaker (H) [14:29:16]: I innlegget mitt viste jeg til Voldtekstutvalgets nylig framlagte innstilling og den påpekning det har av behovet for mer støtte og hjelp til ofre i slike situasjoner. Samtidig har vi bak oss dette prøveprosjektet i Trondheim som er evaluert med veldig positive resultater.

Så tenker jeg at det er veldig viktig at vi foretar disse lovendringene her i dag, at vi gir utvidede, nye rettigheter til fornærmede og etterlatte. Hvis loven skal bli reell og fungere, forutsetter det at de som er ofre og etterlatte, settes i stand til faktisk å kunne utnytte de nye rettighetene de faktisk får ved lovendringen i dag.

Mitt spørsmål til statsråden blir da: Vil han ta noe initiativ og vurdere å gjøre et tilbud å la Trondheim til et landsomfattende tilbud?

Statsråd Knut Storberget [14:30:09]: Det er en utrolig viktig utfordring representanten peker på. Som jeg også sa fra talerstolen i sted, så er én ting at man får rettigheter – Stortinget bevilger faktisk nærmere 44 mill. kr i år bare på ekstra tiltak i forhold til fornærmede – men de må også tas i bruk. Jeg håper at bl.a. den informasjonsplikten og den informasjonsoppgaven som nå tilligger politiet, og den kontakten vi får mellom aktor og fornærmede, vil bidra til det.

Samtidig står Regjeringas satsing på rådgivningskontorene for kriminalitetsofre veldig sentralt når det gjelder å gjøre informasjonsarbeidet bedre. Som representanten Aspaker kjenner til, ble rådgivningskontorene for kriminalitetsofre gjort permanente fra 1. januar 2007, så vidt jeg erindrer. Det er Regjeringas oppfatning at vi nå bør samle innsatsen for kriminalitetsofre nettopp i disse kontorene, og i den forbindelse er det jo særlig viktig å trekke veksler på erfaringene fra Trondheim.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [14:31:34]: Det er ikke hver dag jeg fra denne talerstolen gir vår nåværende justisminister skryt, men det skal jeg gjøre denne gangen. Samtidig er det et paradoks for meg at vi skal fatte disse vedtakene, for når vi ser på det vi gjør i dag, er det egentlig litt rart at vi

ikke har gjort det for lengst. Jeg går ut fra at Stortinget og Odelstinget i sin iver og i sin visdom ser logikken i det vi gjør, og kanskje bør ta til etterretning at noe av dette kunne vi kanskje med fordel ha gjort enda tidligere av hensyn til den gruppen vi ønsker å hjelpe i dag.

Det har vært påpekt fra enkelte av dem som har hatt innlegg så langt, at et trepartssystem er en skummel vei å gå. Jeg går ut fra at det er myntet på merknaden fra Fremskrittspartiet i innstillingen. De som har tatt seg bryderiet med å lese den, burde kanskje ha lest hele. For det vi har sagt, er at vi ønsker ikke et trepartssystem, men vi ønsker en utredning av modellen som bl.a. Sverige og Finland har, nettopp for å se om det er ting de gjør som vi med fordel kunne gjøre for å styrke den målgruppen vi ønsker å hjelpe i dag. Vi har altså ikke konkludert med at vi skal ha et slikt system, men vi hadde ønsket en utredning og en problematisering av det. Og etter mitt skjønn er vi faktisk på vei dit.

Statsråden har sagt på nyhetene i dag og her fra talerstolen at mange har en opplevelse av å være gjest i egen rettssak. Og vi gir altså utvidete rettigheter i dag. Det betyr etter mitt skjønn at vi flytter noe på grensen ved å styrke den parten som på en måte er uavhengig av rettsoppgjøret, ved å gi den parten særskilte rettigheter. Da synes i hvert fall jeg at vi går i riktig retning. I forlengelsen av det ville det, etter mitt skjønn, vært naturlig å utrede og problematisere konsekvensene av å gå enda lenger, med de fordelene og eventuelle ulemper det ville hatt. For jeg tror alle er enige om at det å være gjest i noe som man så til de grader er berørt av, er ille, og det er også grunnlaget for den debatten vi har i dag.

En annen ting som jeg kunne ha tenkt meg at flere hadde støttet opp om, er det forslaget vi har om at staten i større grad skal forskuttere rettskrav der grunnlaget er en forsettlig straffbar handling.

I dag er det sånn at mange sitter igjen og pr. definisjon har en lovmessig rett til erstatning, men de får den ikke, fordi gjerningspersonen ikke er bemyndet. Noen dekkes opp og ivaretas av Voldsoffererstatningskontoret, men det finnes også dem som faller utenfor dette systemet. Etter mitt skjønn er det ikke tvil om at hvis det er en instans som har myndighet og makt til å gjøre noe med dette, så er det staten. Staten har det økonomiske fundamentet til å kunne hjelpe enkeltmennesker som er satt i en situasjon som de overhodet ikke har valgt selv, og staten har helt andre innkrevingsverktøy enn en vanlig borger har. I så måte synes vi at det ville vært fornuftig at staten påtok seg det ansvaret, og at staten så kjørte regresskravet videre. Men jeg registrerer at det vil ikke flertallet ha noe av. Flertallet er fornøyd med det som er.

Etter det jeg har forstått, kjøres det en sak fra Bergen på nyhetene i dag, en stor tragedie. En ung jente ble påkjørt, den ene av foreldrene maktet ikke presset. De har pr. definisjon fått erstatning, men får den ikke utbetalt fordi gjerningspersonen ikke er bemyndet. Det viser at selv om vi står her i dag og skryter av det vi gjør, og er veldig fornøyd med det vi gjør, så finnes det dessverre fortsatt folk som faller utenfor. Målet må jo hele tiden være å sørge for at de som rammes urimelig og uforskyldt av en tragedie med

basis i en kriminell handling, skal stå mest mulig uberørt tilbake, ikke minst ut fra et økonomisk perspektiv.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Anne Marit Bjørnflaten (A) [14:35:36]: Å møte ofre for overgrep og vold er en krevende og sterk opplevelse. En ting er de konkrete hendelsene, men ofte er det minst like gripende å høre hvor mye ressurser og krefter ofrene bruker på å få livet, så langt som det er mulig, til å normalisere seg etterpå – etter overgrepene, etter volden.

Da gjør det sterkt inntrykk på meg som justispolitiker når flere av ofrene i ettertid har beskrevet rettssaken og møtet med politi og påtalemyndighet som et nytt overgrep. Et raskt søk inne på chattekanaler, som Faen Heller – et chattested for unge som har opplevd seksuelle overgrep – eller Blink viser at svært mange oppgir nettopp frykten for at rettssaken skal bli et nytt overgrep, som en viktig grunn til at de ikke orker å anmelde forholdet.

Jeg er helt enig med justisministeren i at tiden er inne for et systemskifte, og jeg er glad for at Regjeringen gjennom dette lovforslaget styrker rettighetene til både fornærmede og etterlatte.

Gjennom denne saken sikrer vi at fornærmedes legitime interesser i saken reflekteres bedre i lovgivningen. Fornærmede vil få grunnleggende rettigheter, som rett til å bli informert om utviklingen i saken, innsyn i saksdokumentene, rett til å være til stede i domstolen når saken mot lovbrøyteren skal behandles og rett til å få gi uttrykk for sitt syn og til å kunne imøtegå opplysninger, både under etterforskning og under irettføring.

Samtidig er det viktig å sikre at saksbehandlingstiden ikke blir for lang, når vi nå styrker fornærmedes rettigheter, fordi dette også utgjør en stor belastning for offeret. Derfor er det viktig at Justisdepartementet tett følger utviklingen av saksbehandlingstiden. Dersom det viser seg at den blir for lang, må vi på nytt vurdere om det skal innføres frister.

Helt til slutt: Det er umåtelig viktig å få ut informasjon om disse endringene til fornærmede og pårørende. Utvidet rett til bistandsadvokat og samtaler med advokat vil bidra til det. Men også dette må vi følge nøye med på. Da slipper vi forhåpentligvis å lese flere innlegg fra fortvilte ofre som ikke tør anmelde eller fortelle noen om overgrepene, fordi de er redd for nye overgrep – denne gang utført av det offentlige.

Eirin Faldet (A) [14:38:12]: Jeg tar ikke ordet så ofte i denne salen, men dette er en så stor sak at jeg faktisk ønsker å si at den innebærer ikke mindre enn et systemskifte i kriminalpolitikken. Jeg vil gi stor honnør til justisministeren som har løftet fram et felt i kriminalpolitikken som ingen regjering har gjort tidligere. Omsider er det en justisminister som tar ofrene på alvor og styrker fornærmedes og etterlattes stilling. Det blir lettere for folk å bli møtt av politi og rettsvesen nå. Det er svært viktig at voldsofre og etterlatte blir tatt vare på og tatt på alvor i dette vanskelige feltet.

Barn er sårbare. I en situasjon der de sågar er mishandlet og krenket, er de ekstra sårbare og hjelpeløse. Derfor er det gledelig at barns rettigheter styrkes. Retten til bistandsadvokat foreslås utvidet i saker om seksuell handling med barn under 16 år. I dag har de slik rett bare dersom handlingen er begått under særdeles skjerpene omstendigheter. Nå foreslås terskelen for oppnevning av bistandsadvokat senket.

Regjeringen foreslår å heve aldersgrensen for bruk av dommeravhør fra 14 til 16 år. Regjeringen foreslår også at barn under 12 år skal slippe å måtte ta stilling til om de ønsker å forklare seg eller ikke mot en nærstående siktet. Alle som har barn, vet at barn er svært lojale. Regelen om fritak for vitneplikt på grunn av nært slektskap med siktede skal ikke gjelde for barn under 12 år.

Dette er et systemskifte, og ikke minst bør det bemerkes at det faktisk er lagt inn penger i budsjettet til de endringene som er foreslått i straffeprosessloven. Det er jeg glad for. Men jeg er aller mest glad for at dette feltet i kriminalomsorgen blir løftet fram. Et ødelagt menneskeliv kan ikke budsjetteres, men det kan gis verdighet og respekt i straffesystemet. Denne saken viser at Regjeringen leverer helt i tråd med Soria Moria-erklæringen.

Olav Gunnar Ballo (SV) [14:41:11]: Justisfeltet er et viktig område i samfunnet, fordi det er med på å sette grenser for hver enkelts atferd for ikke å bli utsatt for overgrep.

Jeg synes at noe av det mest gledelige med denne diskusjonen og det som vil bli vedtatt i dag, er hvor sterkt alle innlegg egentlig gjennomsyres av at strafferettspleien skal være human, at den skal preges av at man skal behandle folk med respekt. Man skal behandle offeret, fornærmede, med respekt. Men det har også gjennomsyret politikken i hele denne perioden at også den domfelte skal behandles med respekt, i den forstand at man skal ha tiltak innenfor kriminalomsorgen som muliggjør at man kan bli rehabilitert og komme ut som gagns mennesker. Jeg synes statsråden fortjener stor ære for å skape en atmosfære i strafferettspleien og på justisområdet som gjør at man ikke søker å score lettvinde poeng på at jo hardere man tar den enkelte, jo bedre kriminalomsorg får man, for all forskning viser det motsatte.

Det er på mange måter litt oppsiktsvekkende når Jan Arild Ellingsen sier: Hvorfor har man ikke gjort dette før? Implisitt: Hvorfor har ikke vi tenkt på det før? Man har jo hatt anledning til det i forbindelse med ulikt samarbeid med andre regjeringer. Men det er jo positivt at man erkjenner at når man får realisert ulike deler av strafferettspleien i henhold til Soria Moria-erklæringen, blir det faktisk en bedre politikk ut av det enn det den forrige regjering var i stand til å komme opp med. Det at vi i dag enstemmig kan vedta en politikk i regi av den rød-grønne regjeringen som alle i denne salen ser seg tjent med, lover godt også for framtiden. Det betyr at man på stadig nye felt både vil kunne styrke offerets stilling og i forlengelsen av det sikre at tilbakefallsprosenten blir mindre blant de kriminelle ved at kriminalomsorgen som sådan blir styrket i sitt innhold.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se nedenfor)

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Odelstinget går da til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 12 forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 2–10, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 11 og 12, fra Elisabeth Aspaker på vegne av Høyre

Presidenten vil først ta for seg forslagene nr. 7–12.

Forslag nr. 7, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om å innføre regler slik at bistandsadvokatordningen også omfatter enkelte saker der norske statsborgere blir utsatt for grove lovbrudd i utlandet.»

Forslag nr. 8, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme en stortingsmelding hvor man utreder og problematiserer en trepartsordning i straffesaker etter modell fra Sverige og Finland.»

Forslag nr. 9, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om en ny bestemmelse i straffegjennomføringsloven om at påtalemyndigheten skal underrette fornærmede og etterlatte i prioritert rekkefølge om at det er truffet vedtak om soningsutsettelse og hvilke endringer som er fattet.»

Forslag nr. 10, fra Fremskrittspartiet, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen utrede og fremme forslag til en ordning hvor staten forskutterer de sivile rettskrav i straffesaker, dersom grunnlaget for kravet er en forsettlig straffbar handling.»

Forslag nr. 11, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i revidert nasjonalbudsjett sørge for at et tilbud om støttesenter for fornærmede blir landsdekkende.»

Forslag nr. 12, fra Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake med forslag om utvidet varslingsplikt i tråd med fornærmedeutvalgets forslag.»

Disse forslag blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Presidenten vil så ta opp forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«I straffeprosessloven gjøres følgende endring:

§ 107 a nytt siste ledd skal lyde:

Er noen under 18 år død som følge av en straffbar handling, skal det oppnevnes bistandsadvokat for avdøde når siktede er en av avdødes nærmeste.»

Presidenten gjør oppmerksom på at Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil støtte forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 40 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.51.40)

Presidenten: Presidenten vil så la votere samlet over forslagene nr. 2–6, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«§ 59 a annet ledd nr. 2 skal lyde:

2. fornærmede og etterlatte i prioritert rekkefølge.»

Forslag nr. 3 lyder:

«§ 239 fjerde ledd skal lyde:

Avhør etter første ledd og observasjon etter tredje ledd skal foretas innen 1 uke etter at anmeldelse av den straffbare handlingen er inngitt til politiet, med mindre særlige grunner tilsier at det foretas senere.»

Forslag nr. 4 lyder:

«§ 249 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder dersom fornærmede som nevnt i § 93 a første ledd var under 18 år da handlingen ble begått.»

Forslag nr. 5 lyder:

«§ 275 annet ledd annet punktum ny bokstav c skal lyde:

c) fornærmede var under 18 år i saker som nevnt i § 93a første ledd da forbrytelsen ble begått.»

Forslag nr. 6 lyder:

«§ 432 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Dette gjelder ikke når fornærmede med særlige rettheter fremmer kravet selv etter § 428 første ledd annet punktum.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 60 mot 16 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.52.19)

Komiteen hadde innstilt til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

lov

om endringer i straffeprosessloven mv.
(styrket stilling for fornærmede og etterlatte)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstoloven) gjøres følgende endringer:

§ 127 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

I straffesaker har fornærmede rett til å være til stede med mindre særlige grunner taler mot det. Det samme gjelder etterlatte som nevnt i straffeprosessloven § 93 a annet ledd første punktum.

§ 130 annet ledd første punktum skal lyde:

Retten kan forby at rettsavgjørelser gjengis offentlig for

avgjørelsen er meddelt partene og *fornærmede eller etterlatte i lovbestemt rekkefølge, jf. straffeprosessloven § 93 a annet ledd annet punktum.*

II

I lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder for vitner og sakkyndige som møter eller på annen måte avgir forklaring for gjenopptakelseskommissjonen, jf. straffeprosessloven kapittel 27.

§ 1 annet og nytt tredje ledd skal lyde:

Fornærmede som nevnt i straffeprosessloven § 93 a første ledd og etterlatte som nevnt i straffeprosessloven § 93 a annet ledd første punktum, har krav på godtgjøring som for vitner så langt de er til stede under hovedforhandlingen. Det samme gjelder søsken og steforeldre i saker der noen er død som følge av en straffbar handling.

Hvis bare én hadde foreldreansvaret i en sak der fornærmede under 18 år er død som følge av en straffbar handling, kan vedkommende peke ut en annen person som også kan fremme krav.

§ 6 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder i andre tilfeller hvor vitnet, fornærmede, eller de etterlatte som nevnt i § 1 annet ledd, av andre særlige grunner har hatt behov for ledsager.

§ 6 nytt annet ledd skal lyde:

Rett til godtgjøring har også den som har foreldreansvar eller er verge for en mindreårig fornærmet som nevnt i straffeprosessloven § 93 a første ledd, selv om fornærmede ikke vitner. Første ledd om ledsager gjelder tilsvarende.

III

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp (rettshjelploven) gjøres følgende endring:

§ 11 første ledd nr. 6 skal lyde:

til den som har vært utsatt for *handling som nevnt i straffeprosessloven § 107 a første ledd bokstav a eller b, for å vurdere forhold av betydning for anmeldelse.*

IV

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 3 fjerde ledd annet punktum skal lyde:

Dette gjelder likevel ikke §§ 72, 80, 229, 273, 289 a, 295, 397 og 398 og ikke kapitlene 9 a og 28.

§ 28 første ledd bokstav b skal lyde:

b) *etterlatte, og*

§ 43 nytt fjerde ledd skal lyde:

Retten sørger for at dommen snarest mulig blir meddelt bistandsadvokaten og fornærmede som har fått avgjort krav etter § 3.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 59 a første ledd første punktum nytt nr. 6 skal lyde:

6. *beslutning etter § 427 annet ledd annet punktum om å nekte tatt med i straffesaken krav mot siktede fra den umiddelbart skadelidte.*

§ 59 a annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Fornærmede med bistandsadvokat kan også klage over siktelsens innhold når det er begjært pådømmelse etter § 248.

Nåværende annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.

§ 61 c første ledd nr. 1 skal lyde:

1) at opplysningene i en sak gjøres kjent for sakens parter, for fornærmede eller for etterlatte, eller deres representanter, og ellers for dem som opplysningene direkte gjelder,

§ 61 c tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder når fornærmede, etterlatte og deres representanter får opplysninger undergitt taushetsplikt, jf. første ledd nr. 1.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

Nytt kapittel 8 a skal lyde:

Kap 8 a. Fornærmede og etterlatte

Ny § 93 a skal lyde:

Fornærmede med bistandsadvokat er fornærmede i saker hvor det er oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 a første ledd eller tredje ledd.

Når noen er død som følge av en straffbar handling, regnes i denne lov som etterlatte den avdøde ektefelle eller samboer, barn og foreldre. Når rettigheter er gitt til etterlatte i lovbestemt rekkefølge, tilkommer rettighetene først den avdøde ektefelle eller samboer, dernest barn, og til sist foreldre. Når avdøde var under 18 år, skal rettighetene likevel alltid først tilkomme den som hadde foreldreansvar. Med etterlatte med bistandsadvokat, menes etterlatte i saker hvor det er oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 a annet eller tredje ledd.

I tilfeller hvor andre har fått oppnevnt bistandsadvokat i medhold av § 107 a tredje ledd, gjelder lovens regler om fornærmede eller etterlatte tilsvarende.

Ny § 93 b skal lyde:

Fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat skal varsles om rettsmøter under etterforskingen gjennom bistandsadvokaten, jf. § 243 annet ledd. Om varsel til hovedforhandling gjelder reglene i § 275. Fornærmede som fremmer krav etter § 428, innkalles til hovedforhandlingen som part.

Ny § 93 c skal lyde:

Fornærmede og etterlatte har rett til å være til stede i

alle rettsmøter, med de forbehold som gjelder etter §§ 245 og 284. De har også rett til å være til stede i rettsmøter som føres for lukkede dører, jf. domstoloven § 127, og når vitneforklaringer skal skje for stengte dører med bare partene til stede og under pålegg om taushetsplikt, jf. straffeprosessloven §§ 117, 118, 119, 120, 121, 124 og 125.

Ny § 93 d skal lyde:

Om møte- og forklaringsplikt gjelder reglene om vitner i §§ 108 flg. Om uteblivelse gjelder § 115.

Ny § 93 e skal lyde:

Første gang fornærmede eller etterlatte avhøres, skal politiet informere om deres rettigheter i saken.

Politiet og påtalemyndigheten skal orientere fornærmede med bistandsadvokat og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om sakens utvikling og fremdrift med mindre hensynet til etterforskningen eller andre grunner gjør det utilrådelig. Andre fornærmede skal informeres etter behov.

Ny § 93 f skal lyde:

Fornærmede med bistandsadvokat, etterlatte og avdødes søsken og steforeldre har rett til godtgjøring så langt de er til stede under hovedforhandlingen, jf. lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. § 1.

§ 99 nytt annet ledd skal lyde:

Siktede skal alltid ha forsvarer når en sak er sendt til pådømmelse etter § 248 og det er oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede i medhold av straffeprosessloven § 107 a.

§ 100 nytt tredje ledd skal lyde:

Oppnevning som forsvarer omfatter også fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 syvende ledd, og særskilt anke over sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 435, i saker hvor den fornærmede har bistandsadvokat.

§ 100 b første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder når grunnlaget for besøksforbudet er mulig overtredelse av straffeloven § 219.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

Ny tittel på kapittel 9 a skal lyde:

Kap 9 a. *Bistandsadvokaten* .

§ 107 a skal lyde:

Fornærmede har rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i saker:

- om overtredelse av straffeloven §§ 192–197, § 199, § 200 annet og tredje ledd, § 219, § 222 annet ledd, § 224 og § 342 første ledd bokstav b, jf. § 33 og § 342 første ledd bokstav c, jf. straffeprosessloven § 222 a,*
- om kjønnslemlestelse etter lov 15. desember 1995 nr. 74,*
- hvor det er grunn til å tro at fornærmede som følge av handlingen får betydelig skade på legeme eller helse.*

I saker hvor noen under 18 år er død som følge av en straffbar handling, har den som hadde foreldreansvar, rett til å få oppnevnt bistandsadvokat. I andre tilfeller der noen er død som følge av en straffbar handling, kan bistandsadvokat oppnevnes for etterlatte når særlige forhold tilsier at det er behov for det.

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Når en sak om besøksforbud i eget hjem, jf. § 222 a annet ledd annet punktum, eller kontaktforbud i eget hjem, jf. straffeloven § 33 tredje ledd, bringes inn for retten, har den som forbudet skal beskytte, rett til advokat. *Det samme gjelder når besøksforbud på grunnlag av mulig overtredelse av straffeloven § 219 bringes inn for retten.* Reglene i kapitlet her gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 107 b første til fjerde ledd skal lyde:

Politiet skal informere om muligheten for å få oppnevnt bistandsadvokat ved første kontakt med fornærmede og etterlatte.

Bistandsadvokat oppnevnes av retten. Ønsker fornærmede eller etterlatte en bestemt advokat, skal denne oppnevnes. Retten kan likevel oppnevne en annen advokat dersom oppnevningen av den ønskede advokaten vil føre til forsinkelse av betydning for saken, herunder til overskridelse av fristen for å avholde hovedforhandling i § 275 annet ledd annet punktum. Det samme gjelder dersom forholdene ellers gjør det utilrådelig å oppnevne advokaten. Fornærmede og etterlatte skal gjøres kjent med reglene om godtgjørelse til advokaten.

Dersom det vil kunne skade etterforskningen å vente på rettens oppnevning, kan politiet tilkalle advokat for fornærmede eller etterlatte. Den tilkalt advokat får samme stilling som en advokat oppnevnt av retten. Spørsmålet om oppnevning forelegges retten snarest mulig.

Er advokat oppnevnt og fornærmede dør før saken er avgjort, avgjør retten om oppnevningen skal stå ved lag.

Nåværende tredje ledd blir nytt femte ledd.

§ 107 c skal lyde:

Bistandsadvokaten skal vareta fornærmedes og etterlattes interesser i forbindelse med etterforskning og hovedforhandling i saken. Bistandsadvokaten skal også gi slik annen hjelp og støtte som er naturlig og rimelig i forbindelse med saken.

Bistandsadvokaten skal varsles om og har rett til å være til stede i alle rettsmøter og ved politiets avhør av fornærmede og etterlatte under etterforskningen. Det samme gjelder ved andre etterforskningskritt som åstedbefaringer, rekonstruksjoner og lignende når fornærmede eller etterlatte selv skal delta. Bistandsadvokaten kan anmode om at det foretas ytterligere etterforskningskritt.

Ved avhør av fornærmede og etterlatte har advokaten rett til å stille ytterligere spørsmål. Advokaten har rett til å protestere mot spørsmål som ikke kommer saken ved eller som er stilt på en utilbørlig måte. Under avhør i retten må fornærmede eller etterlatte ikke uten rettens samtykke

rådføre seg med sin advokat før vedkommende svarer på spørsmål.

Bistandsadvokaten har rett til å uttale seg om prosessuelle spørsmål som angår fornærmede eller etterlatte.

Ellers har bistandsadvokaten de rettigheter og plikter som fremgår av loven her og kan også utøve de rettigheter som er gitt til fornærmede eller etterlatte på deres vegne.

§ 107 d skal lyde:

Godtgjørelsen fra staten til *bistandsadvokaten* fastsettes etter reglene i § 107. Er det etter fornærmedes eller etterlattes ønske oppnevnt en advokat med kontor utenfor rettskretsen, kan Kongen gi nærmere regler om i hvilken utstrekning merutgifter ved slik advokatbistand skal dekkes av staten.

Ny § 107 e skal lyde:

Oppnevning som bistandsadvokat omfatter også fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 434 syvende ledd, og særskilt anke over sivile krav etter tvistelovens regler, jf. § 435.

Ny § 107 f skal lyde:

I stedet for en offentlig oppnevnt bistandsadvokat etter § 107 b, kan den som har krav på bistandsadvokat etter § 107 a, velge å la seg bistå av en privat advokat vedkommende har antatt på egen regning. I slike tilfeller gjelder lovens regler om bistandsadvokaten tilsvarende for den private advokaten, unntatt § 107 d.

Også utenom de tilfellene som er beskrevet i § 107 a, har fornærmede eller etterlatte rett til å la seg bistå av advokat på egen regning. I slike tilfeller kan den privat antatte advokaten bare utøve de rettigheter som fornærmede eller etterlatte selv har.

Ny § 107 g skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om opprettelse av en fast bistandsadvokatorordning.

§ 122 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Fritak for vitneplikt gjelder ikke for fornærmede eller vitner under 12 år.

§ 129 første ledd annet punktum skal lyde:

Vitnene, med unntak av fornærmede og etterlatte, bør som regel ikke høre på forhandling i saken før de er avhørt under hovedforhandlingen.

§ 130 a tredje ledd annet punktum skal lyde:

Dommere, lagrettemedlemmer, aktor, forsvarer og *bistandsadvokat* skal opplyses om vitnets navn og gjøres kjent med andre forhold som er av betydning for saken.

§ 216 annet punktum skal lyde:

Reglene i § 208 gjelder tilsvarende.

§ 222 a sjettede ledd nytt sjettede punktum skal lyde:

Bistandsadvokat oppnevnt etter § 107 a første og fjerde ledd kan også uttale seg selv om den forbudet skal beskytte, ikke møter.

Nåværende sjettede og syvende punktum blir nytt syvende og åttende punktum.

§ 234 annet ledd første punktum skal lyde:

Avhør av vitne under 16 år i sak om forbrytelse eller forseelse mot sedeligheten bør fortrinnsvis begjæres foretatt etter reglene i § 239.

§ 237 nytt annet ledd skal lyde:

Retten kan etter begjæring fra fornærmede oppnevne en sakkyndig under etterforskningen for å utrede hvilke helseskader fornærmede er påført dersom det er nødvendig for å avgjøre vedkommendes krav etter § 3.

Nåværende annet og tredje ledd blir nytt tredje og fjerde ledd.

§ 239 første ledd første punktum skal lyde:

Ved avhør av et vitne under 16 år eller et vitne med psykisk utviklingshemming eller tilsvarende funksjonssvikt i en sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet, skal dommeren ta imot forklaringen utenfor rettsmøte, når han finner det ønskelig av hensyn til vitnet eller av andre grunner.

§ 242 første ledd første punktum skal lyde:

Mistenkte, hans forsvarer, fornærmede, etterlatte i lovbestemt rekkefølge og *bistandsadvokaten* skal på begjæring gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter såfremt det kan skje uten skade eller fare for etterforskningens øyemed eller for tredjemann.

§ 242 tredje ledd skal lyde:

Blir adgang til dokumentene nektet, kan spørsmålet kreves avgjort ved kjennelse av retten.

§ 243 annet ledd skal lyde:

Så vidt mulig bør påtalemyndigheten, forsvareren og *bistandsadvokaten* i tide varsles om møtet.

§ 244 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Bistandsadvokaten har rett til å være til stede og har ved avhør av fornærmede og etterlatte de rettigheter som fremgår av § 107 c tredje ledd.

§ 245 første ledd fjerde punktum skal lyde:

Ved avhør av fornærmede, etterlatte eller av et vitne under 18 år, kan retten treffe beslutning om at siktede eller andre skal forlate rettssalen også hvis særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede, etterlatte eller vitnet tilsier det.

Femte punktum oppheves. Nåværende sjettede punktum blir nytt femte punktum.

§ 245 annet ledd første punktum skal lyde:

Når siktede, fornærmede, etterlatte eller noen annen som har partsrettigheter, har forlatt rettssalen etter reglene i første ledd og igjen kommer til stede, skal han gjøres kjent med det som er forhandlet i hans fravær.

§ 245 tredje ledd første punktum skal lyde:

Under særegne forhold kan retten ved kjennelse helt utelukke siktede og hans private forsvarer, *fornærmede og etterlatte* dersom og så lenge det er grunn til å frykte for at etterforskingens øyemed ellers ville bli utsatt for fare, eller hensynet til rikets sikkerhet eller forhold til fremmed stat tilsier det.

§ 248 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Det samme gjelder bistandsadvokat for fornærmede.

§ 248 nytt femte ledd skal lyde:

Bistandsadvokat for fornærmede skal underrettes om påtalemyndighetens begjæring om tilståelsesdom og varsles om rettsmøtet.

§ 252 tredje ledd nytt annet punktum skal lyde:

Fremmer påtalemyndigheten krav etter § 427, skal den så langt mulig angi kravets størrelse.

§ 264 a skal lyde:

Påtalemyndigheten underretter fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om at det er tatt ut tiltale i saken og om at de kan kreve å gjøre seg kjent med tiltalebeslutningen.

Påtalemyndigheten fastsetter samtidig en frist for fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat for å foreslå supplerende bevisførsel om straffekravet. Avslår påtalemyndigheten å føre beviset, kan spørsmålet bringes inn for retten til avgjørelse.

Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal på begjæring gis adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter såfremt det kan skje uten skade eller fare for en tredjeperson. § 242 første ledd siste punktum og siste ledd gjelder tilsvarende.

Bistandsadvokaten skal ha kopi av tiltalebeslutningen, av bevisoppgaven og så vidt mulig av sakens dokumenter. Påtalemyndigheten skal også angi når saken bør behandles. Dokumenter som ikke blir sendt til advokaten, skal gjøres tilgjengelig for denne på hensiktsmessig måte. Advokaten skal gis adgang til overfor retten å uttale seg om tidspunkt for hovedforhandlingen i saken.

Ny § 264 b skal lyde:

Fremmer påtalemyndigheten krav for fornærmede etter § 427, fastsetter den en frist for fornærmede for å be om endringer i angivelsen av kravet.

Ellers fastsetter påtalemyndigheten en frist for fornærmede for å fremsette krav etter § 428. Kravet fremsettes for retten. Fornærmede skal angi kravets størrelse, dets faktiske og rettslige grunnlag samt hvilke bevis som vil bli ført. Retten sender kopi av kravet til tiltalte og fastsetter en frist for bemerkninger til kravet. Retten kan nekte at kravet fremsettes etter reglene i § 428 fjerde ledd.

§ 265 nytt annet ledd skal lyde:

Forsvareren skal også uttale seg om eventuelle sivile krav som nevnt i § 264 b.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 271 første ledd skal lyde:

Når bevisopptak blir begjært etter § 270, skal underretning samtidig gis til motparten, bistandsadvokaten og den som fremmer krav etter § 428.

§ 271 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Bistandsadvokaten kan stille spørsmål til vitner, sakkyndige og tiltalte.

Nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 272 første ledd ny bokstav h skal lyde:

h) om pådømmelsen av krav som nevnt i § 3 skal utsettes etter § 431.

§ 272 nytt femte ledd skal lyde:

Forhold som nevnt i første ledd bokstav f, g og h skal i saker som nevnt i § 107 a om mulig avklares før hovedforhandlingen.

Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

§ 275 første ledd første punktum skal lyde:

Retten fastsetter så snart som mulig tid og sted for hovedforhandlingen og underretter påtalemyndigheten, forsvareren og bistandsadvokaten.

§ 275 fjerde ledd nytt annet punktum skal lyde:

Påtalemyndigheten gir underretning om tid og sted for hovedforhandling til etterlatte i lovbestemt rekkefølge hvis de ikke varsles på annen måte.

§ 284 første ledd femte punktum skal lyde:

Ved avhør av fornærmede, etterlatte eller av et vitne under 18 år, kan retten treffe beslutning om at tiltalte eller andre skal forlate rettssalen også dersom særlige grunner gjør at hensynet til henholdsvis fornærmede, etterlatte eller vitnet tilsier det.

Sjette punktum oppheves. Gjeldende syvende punktum blir nytt sjette punktum.

Ny § 289 a skal lyde:

Fornærmede med bistandsadvokat forklarer seg som hovedregel før tiltalte.

Dersom det er flere fornærmede med bistandsadvokat i samme sak, bør tiltalte gis anledning til å forklare seg etter hver fornærmet. Fornærmede bør ikke høre på andre fornærmedes forklaringer før de selv forklarer seg.

Dersom etterlatte skal forklare seg og hensynet til sakens opplysning tilsier at de ikke bør overvære forhandlingene før de selv har forklart seg, kan retten bestemme at de skal forklare seg før tiltalte.

Ny § 291 a skal lyde:

Bistandsadvokaten kan stille spørsmål til tiltalte, vitner og sakkyndige etter aktor og forsvarer.

§ 298 første ledd første punktum skal lyde:

I sak om forbrytelse eller forseelse mot sedelighet skal opplesing, videoopptak eller lydopptak av en forklaring som et vitne under 16 år har gitt for en domstol eller etter reglene i § 239, tre i stedet for personlig avhør, når ikke retten av særlige grunner finner at vitnet bør gi forklaring under hovedforhandlingen.

§ 303 nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Det samme gjelder fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat. De bør også få uttale seg etter tiltaltes forklaring.

Ny § 303 a skal lyde:

Etterlatte i lovbestemt rekkefølge som ikke skal forklare seg, har likevel rett til å gi en fremstilling av hvilke konsekvenser den handlingen som straffesaken gjelder, har medført for vedkommende.

§ 304 første ledd tredje punktum skal lyde:

Før saken tas opp til doms, gis først fornærmede og etterlatte med bistandsadvokat, dernest tiltalte, anledning til å komme med en sluttbemerkning.

§ 310 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Siktede må innen samme frist angi om det begjæres ny behandling av krav som nevnt i § 3.

§ 311 første ledd nytt annet punktum skal lyde:

Siktede må innen samme frist angi om det begjæres ny behandling av krav som nevnt i § 3.

Nåværende annet og tredje punktum blir nytt tredje og fjerde punktum.

§ 314 nytt tredje ledd skal lyde:

Begjæring om ny behandling av krav som nevnt i § 3 skal angi:

- 1. om den gjelder hele avgjørelsen,*
- 2. det resultat som kreves,*
- 3. de feil som gjøres gjeldende,*
- 4. den faktiske og rettslige begrunnelse for at det foreligger feil,*
- 5. de bevis som vil bli ført.*

§§ 313, 318 og 319 gjelder tilsvarende så langt det passer.

§ 325 nytt annet ledd skal lyde:

Henvisningsavgjørelsen skal forkynnes for den som har fått krav som nevnt i § 3 avgjort i den avgjørelsen anken gjelder. Fornærmede gis samtidig en frist for å begjære behandling av krav etter § 3 jf. § 428, eventuelt imøtegå begjæring fra siktede etter § 311 første ledd annet punktum eller § 310 første ledd annet punktum.

§ 397 annet ledd tredje og nytt fjerde punktum skal lyde:

Kommisjonen kan oppnevne bistandsadvokat etter reglene i § 107 a. Reglene i §§ 107 b-107 g gjelder så langt de passer.

Nåværende fjerde punktum blir nytt femte punktum.

§ 397 nytt femte ledd skal lyde:

Kommisjonen underretter fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge om begjæringen, med mindre den forkastes etter tredje ledd. Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal gjøres kjent med sin rett til dokumentinnsyn, til å uttale seg og til å be om å avgi forklaring for kommisjonen, samt muligheten til å få oppnevnt bistandsadvokat.

§ 398 nytt annet ledd skal lyde:

Fornærmede og etterlatte i lovbestemt rekkefølge skal gis anledning til å uttale seg skriftlig om begjæringen. Fornærmede og etterlatte kan be om å forklare seg for kommisjonen etter reglene i § 398 a.

Nåværende annet, tredje og fjerde ledd blir nytt tredje, fjerde og femte ledd.

§ 398 nytt femte ledd første punktum skal lyde:

Om dokumentinnsyn gjelder §§ 28, 242, 242 a, 264, 264 a og 267 tilsvarende.

Ny § 400 a skal lyde:

Når gjenåpning er besluttet, gjelder § 264 a tilsvarende så langt det passer.

§ 426 oppheves.

§ 427 første ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Om kravets forberedelse gjelder § 252 tredje ledd annet punktum, § 264 b første ledd og § 265 annet ledd.

§ 427 annet ledd skal lyde:

Dersom det er oppnevnt bistandsadvokat for fornærmede, skal kravet fremmes etter § 428. Krav ellers mot siktede fra den som er umiddelbart skadelidende ved den straffbare handling kan bare nektes tatt med dersom kravet er åpenbart ugrunnet, eller dersom det ville være til uforholdsmessig ulempe for påtalemyndigheten om kravet ble fremmet i forbindelse med straffesaken. Den umiddelbart skadelidende skal straks underrettes om en slik beslutning og har klagerett etter straffeprosessloven § 59 a første ledd nr. 6.

§ 428 første ledd nytt annet og tredje punktum skal lyde:

Er det oppnevnt bistandsadvokat, skal kravet alltid fremmes etter bestemmelsen her. Fornærmede med bistandsadvokat kan fremme kravet etter denne bestemmelsen også i saker som pådømmes etter § 248.

§ 428 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

Om kravets forberedelse gjelder § 264 b annet ledd og § 265 annet ledd.

Retten kan nekte kravet forfulgt dersom det åpenbart er mest hensiktsmessig å behandle kravet i sivilprosessens former.

§ 434 tredje til syvende ledd skal lyde:

Begjæring om ny behandling av krav som nevnt i § 3 må for siktede inngis sammen med anke eller motanke i straffesaken, jf. § 310 første ledd annet punktum og § 311 første ledd annet punktum. Om begjæringen gjelder § 314 tredje ledd.

Påtalemyndigheten underretter bistandsadvokaten og ellers fornærmede som har fått avgjort krav etter § 3, om anke i straffesaken og ankens innhold.

Henvises anken til behandling, skal retten forkynne henvisningsavgjørelsen for fornærmede, jf. § 325 annet ledd. Fornærmede gis samtidig en frist for selv å begjære behandling av krav som nevnt i § 3, jf. § 428. For begjæring om behandling av krav som ikke tidligere har vært satt frem, gjelder § 264 b annet ledd tredje punktum. For begjæring om ny behandling av krav gjelder § 314 tredje ledd. Retten sender kopi av fornærmedes begjæring til siktede med frist for tilsvarende.

Begjæring fra fornærmede eller påtalemyndigheten om behandling av krav som nevnt § 3 må fremsettes så tidlig at den annen part har tilstrekkelig tid til å forberede seg på behandlingen.

Dersom anken i straffesaken trekkes, avvises eller ikke henvises til ankeforhandling eller et sivilt krav ellers ikke avgjøres i straffesaken, skal retten sørge for at melding om dette blir forkynt for den som har fått pådømt krav etter § 3. Partene skal samtidig orienteres om adgangen til å kreve fortsatt behandling etter tvistelovens regler og om fristen i tredje punktum. Parten må innen én måned etter at slik melding ble forkynt for ham, gi retten melding om at han krever fortsatt behandling av det sivile kravet. Om slikt krav ikke fremsettes, skal denne delen av saken heves.

V

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endring:

§ 10 nytt annet ledd skal lyde:

Retten bør gi fritak for rettsgebyr for den som har bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107 e og forsvarer etter § 100 tredje ledd i saker som behandles etter straffeprosessloven § 434 syvende ledd og § 435.

VI

I lov 18. mai 2001 nr. 21 om gjennomføring av straff mv. (straffegjennomføringsloven) gjøres følgende endringer:

Overskriften i kapittel 2 skal lyde:

Kapittel 2. Administrative bestemmelser mv.

Ny § 7 b skal lyde:

*§ 7 b Varsel til fornærmede eller dennes etterlatte
For regler om varsling til fornærmede eller dennes et-*

terlatte om kriminalomsorgens avgjørelser, se § 16 sjette ledd, § 20 annet ledd, § 36 tredje ledd, § 40 siste ledd, § 42 syvende og åttende ledd og straffeloven § 39 g femte ledd.

VII

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Sak nr. 2

Referat

1. (40) Lagtingets presidentskap melder at Lagtinget har antatt Odelstingets vedtak til
  1. lov om endring i veglov 21. juni 1963 nr. 23 (Besl. O. nr. 41 (2007-2008))
    - og at lovvedtakene er sendt Kongen.
  2. (41) Statsministerens kontor melder at
    1. lov om endringer i straffeprosessloven (utvidelse av DNA-registeret) (Besl. O. nr. 32 (2007-2008))
      - er sanksjonert under 18. januar 2008
      - Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
  3. (42) Lov om endring i arbeidsmiljøloven (rett til redusert arbeidstid for arbeidstakarar som har fylt 62 år) (Ot.prp. nr. 30 (2007-2008))
    - Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
  4. (43) Lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester mv. (Omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere inntil bosetting eller retur) (Ot.prp. nr. 28 (2007-2008))
    - Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
  5. (44) Endringer i skatte- og avgiftslovgivningen mv. (Ot.prp. nr. 31 (2007-2008))
    - Enst.: Sendes finanskomiteen.
  6. (45) Lov om endringer i utlendingsloven (tvungent vernetting i Oslo for utlendings saker) (Ot.prp. nr. 29 (2007-2008))
    - Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.